

HS - Mielipide - 6.1.2006 - 4788 merkkiä - 1. painos
Minkä vuoksi oikeastaan äänestää Tarjaa tai Mattia?

Äänestäjän moraalinen maailmankuva on hänelle itselleenkin osin tiedostamaton, kirjoittaa Juha Suoranta.

Vuoden 2006 presidentinvaalien kynnyksellä seitsemäsluokkalaisilta tiedusteltiin presidenttisuosikkeja. Voiton vei Tarja Halonen, Sauli Niinistön ja Matti Vanhasen seurattessa perässä. Jotkut lapsista äänestäsivät Saulia, koska "se on niin kova". Halosen kannattajien oli vaikea sanoa, miksi juuri Tarja, puhumattakaan Matista.

Tunnettu yhdysvaltalainen kielitieteilijä Georg Lakoff on tutkinut amerikkalaista poliittista ajattelua ja erityisesti politiikan kielikuvia. Teoksessaan Moraalinen politiikka hän väittää, että kielikuvat muokkaavat henkilökohtaista maailmankuvaa, ajattelua ja toimintaa. Kielikuvilla luodaan myös poliittikkaa vaikuttaen päätöksentekoon ja politiikan suuntaan.

Näin ajatellen politiikassa ei niinkään ole kysymys yhteisistä asioista tai toimenpideohjelmista kuin maailmankuvista ja moraalisista eli siitä, mitä ajattelemme hyvästä elämästä, kunnan ihmisestä ja siitä, mikä on oikein.

Poliittisen ajattelun kielikuvat ovat sidoksissa henkilökohtaiseen moraaliajatteluun, erityisesti käsityksiin kasvatuksesta ja oikeanlaisesta perheestä. Sytykseen tähän näkökulmaan Lakoff sai tutkijakollegansa tokaisusta: "Kun lapsesi herää yöllä sängyssä itkemään, menetkö tyynnyttelemään häntä? Vastaa, niin kerron poliittisen kantasi."

Amerikkalainen poliittinen ajattelu ja moraaliset kielikuvat liittyvät vahvasti kahteen kasvatustyyliin: konservatiiveilla tiukan kurin ja liberaaleilla hoivan mielikuviin.

Kurikasvatuksessa korostuu heteronormaalien ydinperheen vahva isänvalta ja äidin kodinhoidolliset tehtävät. Rakastamisen ehtona on käskyjen totteleminen ja kunnioittaminen. Tiukka järjestys johtaa itsekuuriin, menestykseen ja kunnialliseen kansalaisuuteen.

Hoivamallin rakkaudessa ei ole ehtoja. Myötätunnosta, kannustuksesta ja huolenpidosta kasvaa sosiaalinen vastuu ja toisten kunnioitus. Perhekoostumuksessa ja sukupuolirooleissa on liikkumavaraa.

Kasvatustyyli on karkeistuksia: kasvatuksen ja politiikan käytännöissä on useimmiten kysymys kahden tyylin sekoituksesta. On mahdollista olla hellän hoivaava vanhempi kotona, mutta tiukkaakin tiukempi opettaja luokkahuoneessa. Populaarikulttuurinkin tiuhaan toistamalla kasvatustyyli on joka tapauksessa vaikutusta politiikan moraalisiin sanastoihin ja käytäntöihin.

Konservatiivien moraalisisessa politiikassa toistuvat esimerkiksi sanat luonne, kuri, vahvuus, kova työ, yrittäjä, palkinto, omaisuus, vapaus, rangaistus, ihmisluonto, markkinat, perinne, riippumattomuus, tuho ja elämäntyö.

Liberaaleilla vastaavia ilmaisuja ovat sosiaaliset voimat, sosiaalinen vastuullisuus, ilmaisun vapaus, ihmisoikeudet, huolenpito, auttaminen, oikeudenmukaisuus, terveys, turvallisuus, ihmisarvo, sorto, ekologia, saasteet, korporaatio ja monimuotoisuus.

Sanat eivät merkitse mitään ilman asiayhteyttä, vaan on tunnettava se maailmankuva, johon kielikuvat liittyvät. Siinä missä liberaali näkee progressiivisen verotuksen esimerkkinä sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta, pitää konservatiivi sitä parhaimpien ihmisten rankaisemisena.

Konservatiivin vaatiessa rikkaiden verohelpotuksia tai tasaveroa huomauttaa liberaali yrityksestä lisätä ihmisten epätasa-arvoa.

Miten Lakoffin ajatukset sopivat suomalaiseen presidenttipeliin ja moraalisiin maailmankuviin? Suomalaisessa mielikuvastossa "kova" Sauli Niinistö rinnastuu helposti Väinö Linnan kuvaamaan luutnantti Lammioon, Matti Vanhasessa on aineksia vänrikki Koskelasta.

Tarja Haloselle ei näytä olevan paikkaa tässä kuvastossa, ellei palauta mieleen Linnan Pohjantähti-trilogian naiskuvia, erityisesti Koskelan naisia. Hehän hoivaavat, huolehtivat ja kannattelevat elämää yhteiskunnallisista suhdanteista riippumatta.

Moraalinen maailmankuva on aina vain osin tiedostettu osan jäädessä tiedostamattomaksi. Tarja Halosen suosion pohja lienee enemmistön jakaman maailmankuvan havaitsemattomalla alueella. Sitä vastaan on konservatiivisten voimien hankala taistella, ja hyvinvointi-Suomen lapsen vaikea pukea sanoiksi, miksi kannattaa istuvaa presidenttiä. Ehkä moni ei myöskään enää tiedä, mitä virkaa presidentillä on.

Tiedostamattomat moraaliset kielikuvat voivat myös pettää. Siksi olisi syytä miettiä sitäkin, miten hyvinvointivaltiossa varjellut hoivamielikuvat liittyvät toteutettuun reaalipolitiikkaan, vai liittyvätkö mitenkään.

JUHA SUORANTA